

$K_{f1}...K_{fn}$ – коефіцієнти факторів впливу на вартість земельної ділянки.

Ринкова вартість однієї земельної ділянки, виражена в грошовому еквіваленті, не може відповідати аналогічній земельній ділянці, хоча б в силу того, що у даних об'єктів не може бути однакового місця розташування. Але при визначенні масовими методами оцінки ринкова вартість одного квадратного метра земельної ділянки буде однаковою для всіх земельних ділянок з певним видом дозволеного використання в межах однієї оціночної зони обмеженої межами кадастрового кварталу.

Як свідчить іноземний досвід [3,4], при проведенні масової оцінки частка земельних ділянок, з відомою ринковою вартістю, незрівнянно мала в порівнянні з кількістю земель розташованих в оціночній зоні і чим більше відомостей про ринкову вартість вихідних об'єктів, тим точніше буде підсумковий результат масової оцінки. Але такі об'єкти повинні братися за основу при визначенні ринкової вартості земельних ділянок.

Якщо не брати до уваги коефіцієнт факторів впливу на вартість земель, то всі об'єкти нерухомості будуть виключно в рівній вартості, хоча ринкова вартість таких об'єктів в реальній ситуації буде відрізнятися. Таким чином, при проведенні робіт по масовій оцінці всі об'єкти, включені в оцінний перелік, отримують вартість, наближену до ринкової вартості об'єктів з аналогічним дозволеним використанням. У зв'язку з тим, що ринкова вартість об'єкта нерухомості не є постій-

ною величиною, а має властивості змінюватися під впливом впливу факторів вартості, то певна ринкова вартість буде відповідати реальній ринковій ситуації тільки на момент проведення робіт по їх масової оцінці.

Формування вартості земель наближеної до реальної ринкової вартості імовірно має вплинути на формування ринку земель, в зв'язку з тим, що об'єкти нерухомості після проведених робіт по оцінці отримали вартість і можуть брати участь у вільному обігу.

Висновки

Таким чином, моделювання ринкової вартості при проведенні масової оцінки земель залежить від сформованих в даний момент цін на ринку нерухомості і зовнішніх факторів, що впливають на формування ринкової вартості.

Список використаних джерел

1. Айвазян С.А. Прикладная статистика и основы эконометрики : учебник для вузов : в 2 т. 2-е изд. М. : ЮНИТИ–ДАНА, 2001. Т. 2: Основы эконометрики.
2. Петров, В.И. Оценка стоимости земли [Текст]: учеб. пособие / В.И. Петров. – М.: Финансовая академия при Правительстве РФ, 2005. – 172 с.
3. Richard Grover , (2016) «Mass valuations», Journal of Property Investment & Finance, Vol. 34 Iss: 2, pp.191 – 204
4. Buzu, O. (2015), «Property assessment and taxation in the republic of Moldova», Land Tenure Journal , No. 2.

УДК 330.3:336.5

М.Г. ОЛІЄВСЬКА,
к.е.н., доцент, докторант НДФІ
Державної навчально–наукової установи «Академія фінансового управління»
Д.Л. КУМКОВ,
начальник відділу нормативного забезпечення вищої освіти Департаменту вищої освіти
Міністерства освіти і науки України
С.В. ПЕТРУХА,
директор Інституту післядипломної освіти
Державної навчально–наукової установи «Академія фінансового управління»

Основні детермінанти відтворення людського капіталу в контексті Глобальних Цілей Сталого Розвитку

У статті розглядаються особливо актуальні питання відтворення людського капіталу в контексті Глобальних Цілей Сталого Розвитку. Визначено сутність людського капіталу домогосподарств, людського капіталу суб'єктів господарювання, людського капіталу регіону та людського капіталу країни. На думку авторів, людський капітал формується на основі первинного, базового, ринкового і суспільного людського капіталу і відтворюється за рахунок фінансування.

Обґрунтовано Цілі Сталого Розвитку в Україні (забезпечення доступу до медичних та освітніх послуг з урахуванням потреб населення, покращення якості й результативності надання послуг, забезпечення справедливого розподілу ресурсів тощо), визначено напрями реформ та очікувані результати імплементації Глобальних Цілей Сталого Розвитку – 2030.

Беручи до уваги Цілі Сталого Розвитку і досягнутий рівень децентралізації в країнах–членах ЄС, запропоновано заходи щодо поліпшення фінансування відтворення людського капіталу на регіональному рівні. Визначено переваги, ключові проблеми і ризики децентралізації.

Ключові слова: Глобальні Цілі Сталого Розвитку, людський капітал, відтворення людського капіталу, фінансування відтворення людського капіталу, децентралізація.

М.Г. ОЛИЕВСКАЯ,

к.э.н., доцент, докторант НИФИ

Государственного учебно–научного учреждения «Академия финансового управления»

Д.Л. КУМКОВ,

начальник отдела нормативного обеспечения высшего образования Департамента высшего образования Министерства образования и науки Украины

С.В. ПЕТРУХА,

директор Института последипломного образования

Государственного учебно–научного учреждения «Академия финансового управления»

Основные детерминанты воспроизводства человеческого капитала в контексте Глобальных Целей Устойчивого Развития

В статье рассматриваются актуальные вопросы воспроизводства человеческого капитала в контексте Глобальных Целей Устойчивого Развития. Определена сущность человеческого капитала домохозяйств, человеческого капитала субъектов хозяйствования, человеческого капитала региона и человеческого капитала страны. По мнению авторов, человеческий капитал формируется за счет финансирования первичного, базового, рыночного и общественного человеческого капитала.

Обоснованы Цели Устойчивого Развития в Украине (доступ к медицинским и образовательным услугам с учетом потребностей населения, улучшение качества и результативности предоставления услуг, обеспечение справедливого распределения ресурсов и т.п.), определены направления реформ и ожидаемые результаты имплементации Глобальных Целей Устойчивого Развития – 2030.

Принимая во внимание Цели Устойчивого Развития и существующий уровень децентрализации в странах ЕС, предложены меры по улучшению финансирования воспроизводства человеческого капитала на региональном уровне. Определены преимущества, ключевые проблемы и риски децентрализации.

Ключевые слова: Глобальные Цели Устойчивого Развития, человеческий капитал, воспроизводство человеческого капитала, финансирование воспроизводства человеческого капитала, децентрализация.

M. OLIEVSKA,

PhD (Economics), Associate Professor, Research,
Financial Institute of Academy of Financial Management

D. KUMKOV,

Head of the Department of Regulatory Support of Higher Education of the Department of Higher Education of the Ministry of Education and Science of Ukraine

S. PETRUKHA,

Director of the Institute of Postgraduate Education of

State Educational–Scientific Establishment «The Academy of Financial Management»

The main determinants of the reproduction of human capital in the context of the Global Sustainable Development Goals

The article discusses the most topical issues of reproduction of the human capital in the context of global sustainable development.

The author's definition of human capital of households, human capital of corporate sector, human capital of region and human capital of the state are formulated. In opinion of authors, a human capital is formed on the primary, basic, market and social human capital and develops due to financing.

Sustainable Development Goals (access to medical and educational services, taking into account the needs of the population, improving the quality and effectiveness of the provision of services, ensuring equitable distribution of resources, etc.), reforms and expected results of the implementation of the Global Sustainable Development Goals 2030 are identified.

Considering Sustainable Development Goals and level of decentralization in member–states of the EU member–states, we have proposed measures to improve the financing of reproduction of human capital at regional level. Benefits, key issues and risks of decentralization are defined.

Keywords: Sustainable Development Goals, human capital, reproduction of human capital, the financing of reproduction of human capital, decentralization.

Постановка проблеми. Одним із стратегічних завдань щодо забезпечення збалансованості економіки України та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному ринку є відтворення людського капіталу. Як свідчить досвід зарубіжних країн, формування, розвиток та використання якісних складових людського капіталу відбувається в розрізі інноваційно–інвестиційних ресурсів, створених на рівні держави, регіонів, суб'єктів господарювання та домогосподарств з урахуванням сучасних умов. Відтак, актуальності набувають дослідження проблем відтворення людського капіталу, а також фінансування людського капіталу на регіональному рівні в умовах обмеженості бюджетних ресурсів. При цьому варто пам'ятати, що соціально–економічні перетворення в Україні повинні базуватися як на узагальненні світових тенденцій, так і з урахуванням результатів наукового аналізу вітчизняної траєкторії розвитку.

Людський капітал охоплює професійні, інтелектуальні, інноваційні та організаційні ресурси і в поєднанні з інноваціями забезпечує зростання макроекономічних показників. В Україні принципово важливо сформулювати середовище для відтворення людського капіталу. З цією метою слід провести реформи щодо забезпечення здорового способу життя; подолання бідності; забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти, а також заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх; сприяння поступальному та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх; створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям; поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства тощо [1].

Успішне використання людського капіталу та його позитивний вплив на розвиток регіонів

можливі за умови розробки та досягнення Цілей Сталого Розвитку в Україні, прийнятті необхідних нормативно–правових актів, здійсненні фінансування. Зазначені завдання можна вирішити лише за умови імплементації міжнародних стратегічних документів щодо сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вплив інтелектуальних здібностей людини на економічний розвиток держави досліджували А. Сміт, В. Петті, Д. Рікардо, І. Фішер, А. Маршалл, Г. Беккер [15], Т. Шульц [16]. Теоретичні, методичні та практичні аспекти відтворення людського капіталу та його вплив на економічне зростання висвітлені в наукових публікаціях О. Білецького [4], О. Грішнєвої [5], Т. Давидюк [6], Н. Краус [8], Е. Лібанової [9], Д. Мельничука [10]. Окремі питання фінансування відтворення людського капіталу досліджують О. Кириленко, К. Павлюк [11], І. Сидор [13]. Доцільність використання зарубіжного досвіду при реалізації Глобальних Цілей Сталого Розвитку в Україні висвітлено в наукових працях О. Будько, Л. Свистун, А. Рожко [12] та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових публікацій, виклики щодо забезпечення сталого розвитку, у тому числі в частині фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, вимагають від науки дослідження проблем відтворення людського капіталу в контексті Глобальних Цілей Сталого Розвитку та шляхів їх вирішення в Україні.

Метою статті є розвиток теоретико–методологічних засад дослідження сутності, складових та чинників відтворення людського капіталу в контексті Глобальних Цілей Сталого Розвитку.

Виклад основного матеріалу. Загальнонаціональна значимість людського капіталу породжує інтерес до вивчення сутності, складових та

чинників його відтворення. Як слідує із теоретико–методологічних розробок, набуті знання, здібності, навички, досвід та здоров'я є людським капіталом, а необхідність фінансування освіти Т. Шульц пояснював здатністю людського капіталу приносити доходи [16]. На думку Г. Беккера, передумовами отримання вигід від людського капіталу є фінансування освіти та набуття навичок, ведення здорового способу життя [15].

На відміну від технократичних підходів, у яких людський капітал розглядається як фактор виробництва, сучасні підходи актуалізують соціальні складові людського капіталу.

Сьогодні у науковій літературі людським капіталом називають: сформовані і розвинуті внаслідок інвестицій продуктивні здібності, особисті риси, що використовуються в економічній діяльності, сприяють зростанню продуктивності праці і завдяки цьому впливають на зростання доходів (заробітків) свого власника та національного доходу (О. Грішнова) [5]; трудовий потенціал, що реалізується в ринковому просторі і визначає продуктивний характер вкладень в економіку людини (О. Бендасюк); економічний актив, що формується в результаті інвестицій шляхом набуття знань та доцільної видозміни продуктивних спроможностей індивіда та є формою представлення останніх в ході трудової діяльності, яка забезпечує певний дохід учасникам інвестиційно–виробничого процесу (Д. Мельничук) [10]; реалізованою частиною трудового потенціалу (Т. Давидюк) [6]; частиною креативних людських ресурсів, що через їх матеріальне високоякісне забезпечення, накопичені якісні знання, інтелектуальні та високі технології, створює частку інноваційної та наукоємної продукції у ВВП, конкурентоспроможну на світових ринках (О. Білецький) [4].

Н.М. Краус з позицій інституціоналізму розглядає людський капітал як інститут, що «наповнений» своїми інституціями, такими як: природні здібності людини (творчі здібності), набуті нею навички, що розвинуті внаслідок інвестицій (знання, інтелектуальний капітал, навички особистої майстерності) та трудові якості (професійна підготовка, компетентність, кваліфікація, трудовий стаж, досвід, навички, мотивація до праці), які формують в ній інноватора [8].

Людський капітал – це категорія постіндустріальної економіки, тому що знання є активами людського капіталу та основними виробничими

ресурсами цієї епохи. Таким чином, науковці не лише визначають роль людини в економічній системі суспільства, але й обґрунтовують необхідність «вкладень в людину», оскільки капітал набувається і збільшується завдяки фінансуванню і дає тривалий економічний ефект; при цьому економічний ефект має таку саму вагу як і соціальний ефект (інвестиції в людський капітал є джерелом покращення якості життя та підвищення соціального статусу людини) [9].

З цього слідує, що людський капітал – це економічний актив особистого фактору виробництва, який використовується в господарській діяльності з метою підвищення її ефективності, а також зростання добробуту індивіда як носія людського капіталу.

Призначення людського капіталу виражається у економічній, соціальній, інноваційній функціях. Так, людський капітал забезпечує економічне зростання, збільшення доходів суб'єктів господарювання, індивіда та його сім'ї (економічна функція); сприяє науково–технічному прогресу (інноваційна функція); сприяє розвитку індивіда як особистості, забезпечує підвищення соціального статусу (соціальна функція). Приріст доходів у процесі купівлі–продажу людського капіталу стимулює економічних суб'єктів фінансувати відтворення людського капіталу (стимулююча функція).

Активну роль у відтворенні людського капіталу беруть такі економічні суб'єкти як держави, регіони, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, домогосподарства, іноземні інвестори, міжнародні фінансові організації тощо. Цілі, які ставлять перед собою суб'єкти, залежать від сфери їх діяльності, організаційних форм, розвитку відносин з іншими суб'єктами та низки релевантних та нерелевантних чинників. Саме тому, варто говорити про людський капітал домогосподарств, суб'єктів господарювання, регіонів, країни.

На нашу думку, людський капітал домогосподарств – це сукупність цінностей домогосподарств, які формуються впродовж тривалого періоду, використовуються на ринку праці, є джерелом доходів у майбутніх періодах. Домогосподарства мобілізують, розподіляють, використовують власні фінансові ресурси, за рахунок яких фінансують свої індивідуальні потреби (фізичний стан та культурний розвиток, освіта, мобільність тощо) відповідно до індивідуальних та зовнішніх мотивів, у тому числі з метою забезпечення кон-

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

курентних переваг на ринку праці та отримання доходу. Особистий людський капітал подібний до таких активів як майно, гроші, цінні папери, тому що володіння людським капіталом приносить дохід; посилює конкурентні позиції працівників; стимулює до певних дій; підвищує шанси у пошуку роботи і майбутньому кар'єрному зростанні; знижує соціальні ризики (бідність, безробіття тощо).

Людський капітал для суб'єктів господарювання – це фактор виробництва, який приносить додану вартість і формується за рахунок витрат суб'єктів господарювання на персонал (заробітна плата, освіта, підвищення кваліфікації, оновлення професійних навичок, фінансування медичного забезпечення та інші соціально відповідальні витрати).

Раціональне використання таких активів як професійні здібності та сукупна кваліфікація усіх працівників, здобутки суб'єкта господарювання щодо розвитку персоналу та організації праці, забезпечує отримання економічних та соціальних вигід у майбутньому. Звідси, у разі раціонального використання людського капіталу як активу, суб'єкти господарювання отримують економічні вигоди (зростання підприємницького доходу). Але варто зауважити, що людський капітал як корпоративний актив вимагає здійснення процесів мобілізації та розподілу фондів грошових ресурсів з метою фінансування основних сфер його формування (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист).

Людський капітал регіону – це економічний актив території, сформований за рахунок місцевих фінансів. Основними джерелами фінансування є кошти місцевих бюджетів, які використовуються з метою виконання бюджетних повноважень у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, а також інші джерела (ресурси корпоративного сектору та домогосподарств). Раціональне та економне використання людського капіталу на рівні регіону забезпечує зростання валового регіонального продукту та соціальний розвиток.

Людський капітал країни – це сукупність активів контрольованих державою, отриманих внаслідок видатків домогосподарств, суб'єктів господарювання та бюджетних видатків у сфері формування людського капіталу; використання активів, як очікується, забезпечить соціальну мобільність та призведе до економічних та соціальних вигід в майбутньому.

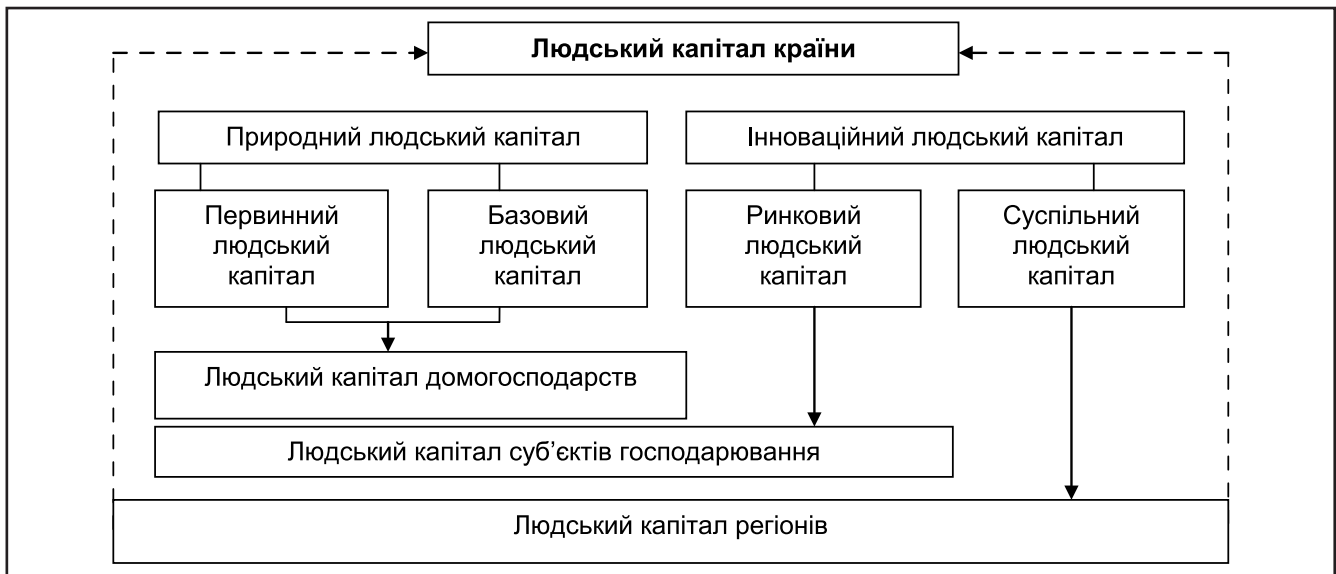
Людський капітал країни формується за рахунок людських капіталів регіонів, які, у свою чергу, включають людський капітал домогосподарств та людський капітал суб'єктів господарювання. Відповідно, людський капітал країни формується переважно на регіональному рівні за рахунок випереджального розвитку освітньої та наукової сфер, медицини, соціального захисту населення (див. рисунок).

Залежно від інституційних суб'єктів, які беруть участь у формуванні та розвитку людського капіталу, виділяємо первинний, базовий, ринковий та суспільний людський капітал. При цьому, первинний людський капітал – це ресурси, отримані при народженні і в результаті розвитку вроджених навичок та здібностей. Первинний капітал практично не залежить від індивіда, а є надбанням попередніх поколінь. Разом з тим, кожен індивід може збільшити свій первинний капітал, якщо буде докладати зусиль і використовувати усі наявні можливості.

Базовий капітал включає первинний людський капітал та капітал, отриманий за рахунок фінансування загальних та професійних здібностей індивіда (загальна та професійно–технічна освіта, здоровий спосіб життя). Ієрархія полягає в тому, що загальні здібності (загальна освіта) дозволяють отримати професійні навички та вміння (професійне навчання). Як правило, матеріальні вигоди приносять професійні навички та вміння, але без первинного людського капіталу індивід не може здобути професійної освіти (тобто, людина, яка не вміє читати, писати, рахувати, мислити – не може отримати професійні навички і вміння, які в майбутньому принесуть вигоди).

Освіта, накопичений запас здоров'я та інші індивідуальні ресурси самі по собі не є людським капіталом, тому що вигоди можна отримати в результаті використання людського капіталу. Відтак, сукупність базового людського капіталу та капіталу, сформованого за рахунок ресурсів суб'єктів господарювання шляхом фінансування розвитку економічно активного населення називаємо ринковим людським капіталом.

Відповідно, суспільний людський капітал – капітал, сформований за рахунок суб'єктів господарювання, домогосподарств та держави. Держава бере участь у процесах відтворення людського капіталу і за допомогою правових, економічних, адміністративних та пропагандистських методів

Взаємозв'язок людського капіталу домогосподарств, суб'єктів господарювання, регіонів та країни

Джерело: складено автором.

формує комфортне мікро- та макросередовище для відтворення людського капіталу.

Таким чином, відтворення людського капіталу – це безперервний процес, який протікає з різною інтенсивністю в різні періоди і залежить від екзо- та ендогенних чинників та джерел фінансування. Стадіями відтворення є формування, розвиток та використання людського капіталу; усі стадії відтворювального циклу є взаємопов'язаними і взаємообумовленими. Під час формування людського капіталу закладаються перспективні можливості людини як суб'єкта економічних відносин; відбувається розвиток навиків та здібностей людини, необхідних для майбутньої трудової діяльності, накопичується певний запас здоров'я. Використання людського капіталу передбачає продаж робочої сили або початок підприємницької діяльності. Розвиток людського капіталу проявляється у вигляді вдосконалення кількісних та якісних показників людського капіталу. Процес відтворення є неперервним і включає інвестиційний період та період активної трудової діяльності. Умовою відтворення людського капіталу є перетворення частини створеного продукту у інвестиції на відтворення складових людського капіталу.

Системний аналіз основних чинників впливу на відтворення людського капіталу на регіональному рівні дозволив виділити чотири групи чинників: політико-правові, економічні, соціальні, технологічні. До першої групи чинників, що впливають на відтворення людського капіталу відносимо чин-

ники економічного характеру, зокрема: доходи держави, доходи населення. Такі чинники є фундаментальними і в більшій мірі впливають на відтворення людського капіталу. Політико-правові чинники впливають на умови формування, розвитку та використання людського капіталу в межах регіону, країни. Соціальні чинники є чинниками пропозиції, а технологічні чинники – це чинники попиту. Усі чинники можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на відтворення людського капіталу. Позитивний вплив проявляється у правовій та фінансовій підтримці таких сфер як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення; саме ці сфери та їх фінансування визначають рівень розвитку людського капіталу. І навпаки, за несприятливих умов, людський капітал може втрачатися. Це проявляється у вигляді послаблення здоров'я, морального зносу знань, зменшення чисельності працездатних громадян тощо. Умовою ефективного використання у країні такого мобільного та дефіцитного ресурсу, як людський капітал, є економічна свобода, висока відповідальність, конкурентоспроможна якість життя і розвинені умови для інтелектуальної праці. В умовах кризи людський капітал найшвидше і найсильніше потерпає від одночасного погіршення умов і його формування, і реалізації [5].

Основними сферами, де відбувається відтворення людського капіталу є:

– освіта, що відіграє ключову роль у формуванні знань, умінь, інтелектуального потенціалу;

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

– охорона здоров'я, що забезпечує підтримку людського капіталу відповідно до фізіологічних і психологічних потреб з метою продовження терміну його ефективного функціонування шляхом запобігання захворюванням та усунення їх негативних наслідків;

– соціальний захист, який проявляється у вигляді різних засобів підтримки різних верств населення.

Держава не лише є одним із інвесторів процесу відтворення людського капіталу, але й реалізує державне управління освітою, охороною здоров'я, соціальним захистом, визначає участь регіонів, суб'єктів господарювання та домогосподарств у процесах відтворення, а також контролює ці процеси.

В сучасних умовах особливої актуальності набуває імплементація Глобальних Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року у вітчизняні стратегічно орієнтовані регуляторні документи (Стратегія Сталого розвитку «Україна – 2020», Середньостроковий план дій до 2020 року, Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2021 роки, Стратегія реформування системи надання соціальних послуг, Стратегія подолання бідності, Концепції розвитку сільських територій) з метою відтворення людського капіталу в Україні (див. таблицю).

Авторський підхід враховує, що Цілі Сталого Розвитку в Україні мають забезпечити інтеграцію зусиль щодо економічного зростання, прагнення до соціальної справедливості та раціонального природокористування, а це потребує глибоких соціально–економічних перетворень в Україні та нового глобального партнерства [14]. Впровадження засад сталого розвитку в Україні забезпечить макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість, що потребує впровадження на національному рівні програм та проєктів, які забезпечать здійснення цих умов [12].

Передумовами реалізації цілей та досягнення очікуваних результатів є: по–перше, послідовне виконання коротко– та середньострокових реформ та програм; по–друге, якісне управління, викорінення корупції, суспільна підтримка. Більше того, державне управління, чесна та прозора влада, участь населення у прийнятті рішень та контролюванні їх виконання забезпечать виконання наступних реформ та програм: програма розвитку малого та середнього бізнесу; рефор–

ма сфери трудових відносин; програма залучення інвестицій; реформа державного фінансового контролю та бюджетних відносин; децентралізація та реформа державного управління; реформа регіональної політики; реформа системи соціального захисту; пенсійна реформа; реформа системи охорони здоров'я; програма популяризації фізичної культури та спорту; програма здорового способу життя та довголіття; реформа освіти; реформа державної політики у сфері науки та досліджень [2]. Ці та інші реформи та програми уже є першочерговими пріоритетами реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» і направлені на забезпечення відтворення людського капіталу на регіональному рівні. Проте, довгостроковий характер, нестабільність зовнішнього та внутрішнього середовищ обумовлюють необхідність коригування реформ та програм, у тому числі, відповідно до Глобальних Цілей Сталого Розвитку – 2030.

Для прикладу, зокрема, у Рівненській області реалізації окремих реформ та програм, направлених на покращення фінансування відтворення людського капіталу на регіональному рівні, сприятимуть такі заходи:

Розробка стратегій розвитку регіонів та об'єднаних–територіальних громад в контексті Державної стратегії регіонального розвитку, а також міжнародних стратегічно орієнтованих документів з метою пошуку оптимальної форми забезпечення функцій місцевого самоврядування через об'єднання і посилення локального рівня управління;

Нарощування податкового потенціалу з метою збільшення власних фінансових ресурсів [3];

Переосмислення ролі приватного сектору в розвитку економіки шляхом створення робочих місць, забезпечення податкових надходжень, виробництва товарів та послуг за прийнятними цінами, гарантій щодо соціального захисту та пенсійного забезпечення;

Використання механізмів місцевих запозичень та міжмуніципального співробітництва з метою реалізації широкого спектру повноважень місцевими органами самоврядування;

Встановлення зворотного зв'язку з громадянами у бюджетному процесі задля забезпечення прозорості бюджету та участі громадян у бюджетному процесі [3];

Забезпечення формування єдиного ментального простору.

Відтворення людського капіталу в контексті Глобальних Цілей Сталого Розвитку

Глобальні Цілі Сталого Розвитку	Цілі Сталого Розвитку в Україні [1]	Напрями реформ	Очікувані результати
Гарне здоров'я (забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю населення усіх вікових категорій)	Забезпечення доступу усіх категорій населення до медичних послуг; сприяння залученню та підготовці медичних кадрів; забезпечення доступу до безпечних, дієвих та якісних медичних препаратів та вакцин; виявлення та попередження ризиків для здоров'я, та також управління такими ризиками на національному та регіональному рівнях	Запровадження медичного страхування; збільшення бюджетного фінансування галузі; забезпечення зв'язків між бюджетними програмами та пріоритетами розвитку держави [3]; встановлення референтних цін на лікарські засоби; використання ефективного механізму відшкодування вартості ліків з боку держави (реімбурсація)	Збільшення фінансування охорони здоров'я; соціальна справедливість та фінансовий захист громадян; зниження цін на медичні препарати ринковими методами; підвищення якості медичних послуг; профілактика хвороб та ведення здорового способу життя; підвищення середньої тривалості життя людей
Якісна освіта (забезпечення всеохоплюючої та якісної загальної освіти та заохочення до навчання упродовж життя усіх категорій населення)	Забезпечення рівних можливостей для отримання безкоштовної якісної початкової та середньої освіти; доступ до якісної професійної технічної та вищої освіти; працевлаштування та залучення до підприємницької діяльності; покращення матеріально-технічної бази навчальних закладів, їх модернізація	Впровадження середньострокового бюджетного планування [3]; Бюджетна децентралізація шляхом забезпечення чіткого розподілу повноважень і ресурсів [3]; фінансування освіти шляхом залучення коштів бюджетних, кредитних, інвестиційних, грантових механізмів; обґрунтування вартості підготовки одного учні (студента); запровадження засад відкритої та справедливої конкуренції між освітніми закладами; застосування проектів публічно-приватного партнерства на регіональному рівні	Збільшення фінансування освіти та ефективне використання коштів; модернізація професійно-технічної освіти; забезпечення якості вищої освіти; комерціалізація результатів наукових досліджень; інноваційний розвиток економіки; зростання ВВП
Подолання бідності	Забезпечення справедливого розподілу ресурсів; запровадження системи адресного соціального захисту різних категорій населення; забезпечення рівного доступу до фінансових послуг	Оновлення соціальних стандартів і нормативів надання гарантованих державою послуг та розрахунок їх вартості [3]; забезпечення належного рівня заробітної плати фахівців та висококваліфікованої робочої сили; підтримка малого та середнього бізнесу; Перехід до адресної грошової допомоги [3]	Подолання розриву між дуже багатими і дуже бідними; формування та розвиток середнього класу
Сприяння сталому розвитку сільського господарства	Залучення інвестицій у розвиток інфраструктури села, наукових досліджень у сфері сільського господарства, розвиток технологій; Нарощення сільськогосподарського виробництва	Розвиток мережі закладів охорони здоров'я; розвиток соціальних послуг у сільській громаді; розвиток сфери зайнятості населення в регіонах; розширення переліку робітничих професій з урахуванням потреб населення; спрощення умов доступу сільського населення до фінансових ресурсів	Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів за рахунок розвитку сільських територій; поліпшення медичного обслуговування; доступ сільського населення до соціальних послуг та підвищення рівня життя; популяризація проектів залучення міжнародної технічної допомоги для вирішення питань розвитку сільських територій
Гідна праця та економічне зростання	Загальна повна та продуктивна зайнятість; гідні умови праці та оплати; забезпечення охорони трудових прав	Стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць; створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації молоді	Створення цілісної системи неформальної освіти; підтримка молоді у працевлаштуванні; розвиток молодіжного підприємництва

Джерело: складено авторами [1–17].

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Така практика відповідає процесам децентралізації в країнах Європейського Союзу, які гарантують надання громадянам низки соціальних послуг на певному рівні і тим самим створюють рівні стартові умови для усіх категорій населення з різних регіонів.

Очевидними перевагами децентралізації для органів місцевого самоврядування є посилення фінансової автономії; оптимізація видатків місцевих бюджетів на фінансування освіти, охорони здоров'я та соціального захисту; підвищення економічної ефективності та відкритості управлінських рішень; створення умов для економічної конкуренції між регіонами та населеними пунктами; забезпечення співпраці органів місцевого самоврядування з приватним сектором тощо. Ризики децентралізації, як правило, пов'язані з підвищенням територіальних асиметрій у розвитку, зменшенням макроекономічної стабільності, конфліктом інтересів різних ланок управління [7].

Підсумовуючи викладене, доходимо таких **висновків**:

Людський капітал є активом, тому що приносить дохід в процесі використання. Формування та розвиток людського капіталу залежить від пріоритетів індивіда, його матеріальних можливостей, моральних зисків, світогляду та загального рівня культури, а також за умов «розпорошеного» у просторі та часі фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту. Людський капітал зношується фізично та морально, змінює вартість, що впливає на ефективність використання змобілізованих фінансових ресурсів. Для домогосподарств, суб'єктів господарювання, регіонів та країни складові та чинники розвитку людського капіталу є неоднаковими; неоднаковим є і економічний та соціальний ефекти.

Держава за допомогою правових, економічних, адміністративних та пропагандистських методів формує комфортне мікро– та макросередовище для відтворення людського капіталу.

Успішне проведення державної політики у сферах, де відбувається відтворення людського капіталу, передбачає врахування таких Глобальних Цілей Сталого Розвитку, як забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю населення усіх вікових категорій; забезпечення всеохоплюючої та якісної загальної освіти та заохочення до навчання упродовж життя усіх категорій населення; подолання бідності; сприяння сталому розвитку сільського господарства; забезпечення гідної праці та економічного зростання.

З метою покращення фінансування відтворення людського капіталу на регіональному рівні запропоновано комплекс заходів (розробка стратегій розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад; нарощування податкового потенціалу; переосмислення ролі приватного сектору в розвитку економіки; використання механізмів місцевих запозичень та міжмуніципального співробітництва з метою реалізації широкого спектру повноважень місцевими органами самоврядування; встановлення зворотного зв'язку з громадянами у бюджетному процесі; забезпечення формування єдиного ментального простору).

Список використаних джерел

1. Цілі Сталого Розвитку 2016–2030 [Електронний ресурс] // Саміт ООН для прийняття Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року, 25.09.2015 р., Нью-Йорк. – 2015. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] // Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. – 2015. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

3. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2021 роки [Електронний ресурс] // Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 142-р. – 2017. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370>.

4. Білецький О.В. Формування і використання людського капіталу в інноваційній економіці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.07. – Донецький національний університет. – Вінниця. – 2016. – 20 с.

5. Грішнова О. Людський капітал в умовах кризи: оцінка і пошук можливостей збереження / О. Грішнова, С. Дмитрук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Економіка. 5 (170). – 2015. – С. 11–16. – С. 16.

6. Давидюк Т.В. Трудові ресурси, трудовий потенціал, робоча сила, людський капітал: взаємозв'язок категорій / Т.В. Давидюк // Вісник ДЖТУ. – 2009. – № 1 (47). – С. 32–37., с. 35.

7. Данилишин Б. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України / Б. М. Данилишин, В. В. Пилипів // Регіональна економіка. – 2016. – № 1. – С. 5–11.

8. Краус Н.М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін / Н.М. Краус. – Київ: ЦУЛ, 2015. – 596 с., с. 217–218.

9. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір : кол. моногр. / за ред. Е. М. Лібанової ; Ін–т демографії та соц. дослідж. НАН України. – К., 2008. – 383 с.

10. Мельничук Д.П. Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення : монографія / Д.П. Мельничук. – Житомир : Полісся, 2015. – 564 с.

11. Павлюк К.В. Медичне страхування як форма фінансування медичних послуг / К.В. Павлюк, О.В. Степанова // Економіка суб'єктів господарювання. – 2014. – № 3(35). – С.162–171.

12. Свистун Л. Стратегічні засади забезпечення сталого розвитку економіки України / Л.А. Свистун, А.А. Рожко // «Молодий вчений». – № 12 (39). – 2016. – С. 861–869.

13. Сидор І. П. Фінансування підготовки кадрів в Україні : інвестиційно–інноваційний потенціал [Текст] / І.П. Сидор // Фінансова політика інвестиційно–інноваційного розвитку України : монографія / В.Г. Дем'янишин, І.С. Гуцал, О.П. Кириленко, Т. О. Кізіма ; за ред. В.Г. Дем'янишина. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С. 264–274.

14. Цілі Сталого Розвитку в Україні: Національні Консультатії. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/un-in-ukraine-publications/3929-tsili-staloho-rozvytku-v-ukraini-natsionalni-konsultatsii>

15. Becker G. S. Human Capital: Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education / G. S. Becker. – 3rd ed. – Chicago, IL : University of Chicago Press, 1993. – 390 p.

16. Schultz T. Investment in Human Capital. The Role of Education and of Research / T. Shultz. – N. Y. : The Free Press ; L. : Collier–Macmillan Limited, 1971, XII, 272 p.

17. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. – http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.1&Lang=E

References

1. Tsili Staloho Rozvytku 2016–2030, available at: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>, (Accessed 25 September 2015), (in Ukr.).

2. The Prezident of Ukraine (2015), «Pro Stratehiiu staloho rozvytku «Ukraina – 2020», available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/lavs/show/5/2015> (Accessed 12 January 2015), (in Ukr.).

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), «Stratehiia reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017–2021 roky», available at: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370> (Accessed 8 February 2017), (in Ukr.).

4. Bilets'kyj, O.V. (2016) «Formuvannia i vykorystannia liuds'koho kapitalu v innovatsijnij ekonomitsi», Ph.D. The–

sis, Money, finance and credit, Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine, (in Ukr.).

5. Hrishnova, O. and Dmytruk, S. (2015), «Liuds'kyj kapital v umovakh kryzy: otsinka i poshuk mozhlyvostej zberezhenia», Visnyk Kyivs'koho natsional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Ekonomika. Vol. 5(170), 11–16, (in Ukr.).

6. Davydiuk, T.V. (2009), «Trudovi resursy, trudovyj potentsial, robocha syla, liuds'kyj kapital: vzaïmozv'iazok katehorij», Visnyk DZhtU, Vol. 1(47), 32–37, (in Ukr.).

7. Danylyshyn, B. M. and Pylypiv, V.V. (2016), «Detsentralizatsiia u krainakh YeS: uroky dlia Ukrainy», Rehional'na ekonomika. Vol. 1, 5–11, (in Ukr.).

8. Kraus, N.M. (2015), Stanovlennia innovatsijnoi ekonomiky v umovakh instytutsional'nykh zmin, TsUL, Kyiv, Ukraine, (in Ukr.).

9. Libanova, E. M. (2008) Liuds'kyj rozvytok v Ukraini: innovatsijnij vymir : [Human development in Ukraine: innovative dimension], In–t demohrafii ta sots. doslidzh. NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine, (in Ukr.).

10. Mel'nychuk, D. P. (2015) Liuds'kyj kapital: priorytety modernizatsii suspil'stva u konteksti polipshennia iakosti zhyttia naseleennia [Human capital: priorities for the modernization of society in the context of improving the quality of life], Polissia, Zhytomyr, Ukraine, (in Ukr.).

11. Pavliuk, K.V. and Stepanova, O.V. (2014), «Health insurance as a form of financing medical services», Ekonomika sub'iektiv hospodariuvannia. Vol. 3(35), 162–171, (in Ukr.).

12. Svystun, L. and Rozhko A. (2016) «Stratehichni zasady zabezpechennia staloho rozvytku ekonomiky Ukrainy», «Molodyj vchenyj». Vol. 12(39), 861–869, (in Ukr.).

13. Sydor, I. P. (2014) «Finsuvannia pidhotovky kadriv v Ukraini: investytsijno–innovatsijnij potentsial», «Finsova polityka investytsijno–innovatsijnoho rozvytku Ukrainy : monohrafiia», Ternopil', TNEU, 264–274, (in Ukr.).

14. Tsili Staloho Rozvytku v Ukraini: Natsional'ni Konsultatsii, available at: <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/un-in-ukraine-publications/3929-tsili-staloho-rozvytku-v-ukraini-natsionalni-konsultatsii>, (Accessed 25 September 2015), (in Ukr.).

15. Becker, G. S. (1993). Human Capital: Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. 3rd ed. Chicago, IL: University of Chicago Press.

16. Schultz, T. (1971). Investment in Human Capital. The Role of Education and of Research. N. Y.: The Free Press, L.: Collier–Macmillan Limited.

17. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, available at: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.1&Lang=E